2019-20

RNI. MAHMUL02805/2010/33461

IMPACT FACTOR 6.20

ISSN 0976-0377

International Registered & Recognized Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

INTERLINK RESEARCH ANALYSIS

REFEREED & PEER REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Issue : XXI, Vol. III
Year - 11 (Half Yearly)
(Jan. 2020 To June 2020)

Editorial Office :
'Gyandeep',
R-9/139/6-A-1,
Near Vishal School,
LIC Colony,
Pragati Nagar, Latur
Dist. Latur - 413531.
(Maharashtra), India.

Contact : 02382 - 241913
09423346913,09637935252,
09503814000,07276301000

Website
www.irasg.com

E-mail :
interlinkresearch@rediffmail.com
visiongroup1994@gmail.com
mbkamble2010@gmail.com
drkamblebg@rediffmail.com

Publisher :
Jyotichandra Publication,
Latur, Dist. Latur.-415331
(M.S.) India

Price: ₹ 200/-

CHIEF EDITOR

Dr. Balaji G. Kamble
Research Guide & Head, Dept. of Economics,
Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya, Latur, Dist. Latur (M.S.)
Mob. 09423346913, 9503814000

EXECUTIVE EDITORS

Dr. Aloka Parasher Sen
Professor, Dept. of History & Classics,
University of Alberta, Edmonton,
(CANADA).

Dr. Laxman Satya
Professor, Dept. of History,
Lokhevan University, Loheavan,
PENSULVIYA (USA)

Dr. Huen Yen
Dept. of Inter Cultural
International Relation
Central South University,
Changsha City, (CHAINA)

Bhujang R. Bobade
Director, Manuscript Dept.,
Deccan Archaeological and Cultural
Research Insititute,
Malakpet, Hyderabad. (A.P.)

Dr. Omshiva V. Ligade
Head, Dept. of History,
Shivjagruti College,
Nalegaon, Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Sadanand H. Gone
Principal,
Ujwal Gramin Mahavidyalaya,
Ghonsi . Dist. Latur. (M.S.)

Dr. G.V. Menkudale
Dept. of Dairy Science,
Mahatma Basweshwar College,
Latur, Dist. Latur.(M.S.)

Dr. Balaji S. Bhure
Dept. of Hindi,
Shivjagruti College,
Nalegaon, Dist. Latur.(M.S.)

DEPUTY-EDITORS

Dr. S.D. Sindkhedkar
Vice Principal
PSGVP's Mandals College,
Shahada, Dist. Nandurbar (M.S.)

Veera Prasad
Dept. of Political Science,
S.K. University,
Anantpur, (A.P.)

Dr. C.J. Kadam
Head, Dept. of Physics
Maharashtra Mahavidhyalaya,
Nilanga, Dist. Latur.(M.S.)

Johrabhai B. Patel,
Dept. of Hindi,
S.P. Patel College,
Simaliya (Gujrat)

CO-EDITORS

Sandipan K. Gaike
Dept. of Sociology,
Vasant College,
Kej, Dist. Beed (M.S.)

Dr. Shivaji Vaidya
Dept. of Hindi,
B. Raghunath College,
Parbhani,Dist. Parbhani.(M.S.)

Ambuja N. Malkhedkar
Dept. of Hindi
Gulbarga, Dist. Gulbarga,
(Karnataka State)

Dr. Shivanand M. Giri
Dept. of Marathi,
B.K. Deshmukh College,
Chakur Dist. Latur.(M.S.)

Scanned with CamScanner

RNI MAHMUL02805/2010/33461
Interlink Research Analysis
IMPACT FACTOR 6.20
ISSN 0976-0377
Issue:XXI,Vol. III, Jan. 2020 To June 2020

INDEX

Sr. No	Title for Research Paper	Page No
1	Effect of Tinospora Cordifolia Miers on Foot rot Disease of Grape-vine Vitis-venifera L Caused by Rhizoctonia solani in Marathwada **J. A. Kadam**	1
2	Role of Agricultural in India **Dr. Nilam Chhangani**	6
3	Globalization and Higher Education : Challenges and Advantage **Dr. Balaji G. Kamble**	13
4	Comperative Study of Performance of Exchange Traded Fund (ETF) in India with its Risk & Return **Dr. Sachin Napete, Prasenjit Das**	21
5	Comparative study of Physical Fitness Level Between Indian Game Kabaddi and Foreign Game Basketball Players **Dr. Deepak V. Phadnis**	35
6	स्वतंत्रता संग्राम के आन्दोलन में हिन्दी भाषा का योगदान **डॉ. कांचनमाला बाहेती**	39
7	'राग विराग' : स्त्री-[illegible] **डॉ. अशोक विश्वनाथ अंधारे**	45
8	सिंचन विकासात जलसंधारण व जलव्यवस्थापनाची भूमिक0 **पुरुषोत्तम मधुकर कुटे**	49
9	बुध्दाच्या विचारांचा : दीन उद्धारक संत गाडगेबाबा **के. एस. भदाडे**	53

Scanned with CamScanner

RNI. MAHMUL02805/2010/33461 Interlink Research Analysis IMPACT FACTOR 6.20 ISSN 0976-0377 Issue : XXI, Vol. III, Jan. 2020 To June 2020

सिंचन विकासात जलसंधारण व जलव्यवस्थापनाची भूमिका

पुरुषोत्तम मधुकर कुटे
वाणिज्य विभाग,
कला, वाणिजय व विज्ञान महाविद्यालय,
चिखलदरा

8 **Research Paper - Commerce**

गोषवारा

कृषी विकासाचा व पर्यायाने देशाच्या अर्थव्यवस्थेचा खरा आधार सिंचन आहे. कृषी उत्पादन प्रक्रियेत जमिनी प्रमाणेच पाणी हा देखील अतिशय महतवाचा घटक आहे. पाणी ही अमूल्य अशी नैसर्गिक साधन संपत्ती आहे. पाण्याच्या दुर्मिळता या गुणधर्मामुळेच तयाचा समावेश आर्थिक वस्तूत करण्यात आला आहे. ज्याप्रमाणे आपण पैशांचा उपयोग करतांना जसा हिशोब ठेवतो व विचारपुर्वक पैसा खर्च करतो त्याचप्रमाणे पाण्याची उधळपट्टी थांबवून अत्यंत काटकसरीने पाण्याचा वापर करण्याची परिस्थिती आज राज्यात निर्माण झाली आहे. पाण्याशिवाय अन्नधान्याचे उत्पादन होऊ शकत नाही. सर्व सजीवांना जगण्यासाठी पाणी लागते म्हणून पाणी हाच खऱ्या अर्थाने जीवनाचा आधार आहे. पाण्याची उपलब्धता ही सिंचन विकासात दडलेले आहे. त्यासाठी सिचन विकास होणे आवश्यक आहे. त्यासाठी जलसंधारण व जलव्यवस्थापनाला विशेष महत्व आहे.

प्रस्तावना :

कोणत्याही देशाच्या अर्थव्यवस्थेत कृषीला महत्वाचे स्थान आहे. वाढत्या आर्थिक विकासाबरोबर कृषीवरील लोकसंख्येचे अवलंबित्व कमी होत असले तरी ही अवस्था साध्य करण्यासाठी कृषी क्षेत्राची भूमिका महत्वाची ठरते. आपल्या देशात जवळपास ६० टक्के लोकसंख्या ग्रामीण भागात राहत असून त्यापैकी ३० टक्के जनता केवळ शेतीवरच पुर्णपणे अवलंबून आहे. तर ५० टक्के जनता ही उदरनिर्वाहासाठी कानगार म्हणून काम करत आहे. विकसित झालेल्या देशात सुद्धा शेतीचे महत्व कमी झालेले नाही. देश विकसित झाला असतांना सुद्धा वाढत्या लोकसंख्येनुसार अन्नधान्याची आणि कच्च्या मालाची मागणी कृषी क्षेत्रातूनच पूर्ण केल्या जाते. सततच्या वाढत्या लोकसंख्येमुळे अन्नधान्याच्या अधिकाधिक उत्पादनाला महत्व प्राप्त झाले आहे.

कृषी हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे. नियोजनाच्या सुरुवातीच्या काळात एकूण

Scanned with CamScanner

करणे.

4) घराच्या छतावर पडणाऱ्या पावसाचे पाणी रेन वॉटर हार्वेस्टींगच्या माध्यमातून कोरड्या विहिरी व कुपनलिकांमध्ये पुनर्भरण करून त्याचा पुनर्वापर करणे.

5) जमिनीतील भूजलपातळी वाढविण्यासाठी पाणी अडवा पाणी जिरवा, समतल चर खोदणे, शेततळे, नाला बांध, जलशोषन खड्डे, भूमिगत बंधारे या सारख्या योजना प्राधान्याने राबविणे.

6) शेतकऱ्यांनी शेतीला गरजेनुसार पाणी देणे, शेतीला अतिरिक्त पाणी न देता ठिबक संचन व तुषार सिंचन या सारख्या आधुनिक सिंचन पद्धतींचा वापर करावा.

7) उद्योगधंदे, कारखाने यांनी आपल्या कारख्यान्यातील दुषित सांडपाणी जलाशयात, नदी, नाल्यात जसेच्या तसे न सोडता त्याचे शुद्धीकरण करुन त्याचा पुनर्वापर करावा.

8) जंगलतोड थांबवून वननिर्मिती, वृक्ष लागवड व वृक्ष संवर्धन करुन जमिनीची धुप थांबविणे.

9) घरगुती वापरात पाण्याचा काटकसरीने उपयोग करुन त्याच्या पुनर्वापर करणे.

अशा प्रकारे वरील सर्व उपाययोजना जलसंधारण, व जलसंवर्धन व जलव्यवस्थापनासाठी शासकीय पातळीवरुन प्रभावीरित्या राबविण्यात येऊन त्याचे महत्व जनतेला पटवून देत लोकांचा सक्रिय सहभाग या कार्याला मिळणे गरजेचे आहे. तसेच देशातील सहकार क्षेत्र व सेवाभावी संस्थां यांचे योगदान जर या कार्याला लाभले तर नक्कीच जलसंधारण करणे शक्य होऊन त्यातून भूजल पातळीत वाढ होण्यास मदत होईल.

संदर्भ सूची :-

1) डॉ. पंडित-बापट सुरेखा, "पर्यावरण शास्त्र", श्री. साईनाथ प्रकाशन, नागपूर
2) मराठी विश्वकोश, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, प्रथमावृत्ती
3) जलव्यवस्थापन मासिक, "गोडवा शेतीचा", गोडवा प्रकाशन प्रा.लि. पुणे, नोव्हें. २०१४
4) महाराष्ट्र सिंचन विकास, त्रैमासिक जुलै-सप्टेंबर २०१८
5) जलसंधारण विभाग योजनांची माहिती पुस्तिका, विधीमंडळ अधिवेशन, जुलै २०१६
6) डॉ. पुरोहित वसुधा, "कृषी अर्थशास्त्र"विद्या बुक पब्लिशर्स
7) www.hindi.indiawaterportal.org
8) mr.vikaspedia.in

Scanned with CamScanner